

Gledališka kritika

Temu se reče "prebrati celega Cankarja"

Ivan Cankar: Ob zori, režija Ziga Divjak,
Prešernovo gledališče Kranj, premiera 21. decembra
2018, ogled reprize 22. januarja 2019

Petra Vidali

Na uprizoritvenem polju je po dobrih začetkih praznovanja s Pipanovimi Hlapci in Milerjevimi Pohujšanjem v dolini šentflorjanski praznično leto srečno pripeljal h koncu (najnižjo točko Cankarjeve sezone namerno ignoriramo) z dvema predstavama režiser Žiga Divjak. Hlapec Jernej je nadaljeval "tradicijo" predhodnih avtorskih projektov režiserja - Tik pred revolucijo, Človek, ki je gledal svet, 6 - tako, da je hlapca brez pokojninskega zavarovanja nadaljeval s sodobnimi prekarci brez socialnih pravic. Ob zori prekinja ta niz izvorno ne-literarnih uprizoritvenih tekstov, avtor besedil ostaja Ivan Cankar.

Vsaka doba ga bere na sebi lastne načine, branje Katarine Morano, ki je podpisana kot avtorica priredbe - in sklepamo, tudi izbora besedil - pa se zdi to, kar lahko najboljšega prispeva naš čas. Po večinskem poudarjanju že ničkolikokrat izpostavljenega eksplicitno družbenokritičnega v Cankarjevi literaturi sta ta izbor in uprizoritev študija "razrednega boja" od znotraj, študija političnega skozi intimno hrepenenje in trpljenje malega človeka, ki ga v predstavi vidimo, doživimo prav zato, ker nam ga ne servirajo skozi predvidljivi diskurz.

Iz različnih obdobij, zbirke, žanrov

Cankarjevega pripovedništva je ki jih lahko beremo kot variacijo in stopnjevanje istega - vnaprej obsojenega popotovanja od želje do padca. Šivilja - otrok, ki ne razume logike lastnine, šivilja - mladenka, ki ne razume razredne paritvene potlačila vedenje, da ima opravka s smrtno nevarnim nasprotnikom, ministrant, ki prenaša križ in linč kristjanov, in, ja, hlapec Jernej, ki se začudeno sprašuje, kam naj spravi svojih štirideset let, so izbrani protagonisti tega pasijona. Vesna Jevnikar, Peter Musevski, Vesna Pernarčič, Blaž Setnikar, Vesna Slapar, Aljoša Ternovšek in Gregor Zorc odigrajo popolno tako menjajoče se vzpenjajoče se in padajoče posameznike kot skupinsko pasivno in utrujeno telo.

Izjemen izbor likov oziroma zgodb nadgradi priredba tako, da razgradi pripovedi na različnih nivojih (dialog med protagonisti in antagonisti, individuumom in skupnostjo, notranji dialog, odlična jezikovna posodobitev ...), priredba pa se prikriva z uprizoritvenimi strategijami. Te temeljijo na dovršenem in še vedno inventivnem principu pripovedovanja, dinamičnem prehajanju med naracijo in akcijo in med različnimi, v vse smeri do skrajnosti prignanimi tempi.

Rezi med zgodbami so nakazani scenografsko-kostumografsko

- novega protagonista napove njegova obleka. Osrednji in stalni scenografski element pa je tekoči trak. Za njim sedijo in mehanično ponavljajo gibe tisti, ki jih življenje požira kot po tekočem traku. Ali pa postane isti trak hkrati tekaška fitnes naprava, ki pospešuje tek k nedosegljivemu in priganjanje do padca.

"Ob zori" je na koncu izpisano z ognjenimi zublji, tistimi, ki so najprej požrli hišo Jernejevega gospodarja in potem Jerneja samega. Toda takšno branje večernega požiga kot zore novega dne ne prekrije predhodnih zgodb. Juter, ki so se končala z nočjo brez nove zore. Tudi proces za tekočim trakom bi bilo mogoče brati utopično: njih posrka črn proizvodni proces, toda produkt njihovih izgub so žarnice, je svetloba. Vendar lahko prelahkotna optimistična branja, preenostavne pomenske razrešitve uprizoritvi škodijo, njena moč je v sugestivni prezenci neznosnega. Ne v napovedovanju revolucije, ampak v trenutku, ki se zdi neskončni trenutek "tik pred revolucijo", ob zori.

Predstava Ob zori se zdi eden najmočnejših, če ne kar najmočnejši umetniški doprinos k Cankarjevemu letu.

*Študija razrednega
boja od znotraj,
političnega skozi
tiste, ki ne znajo
misliti politično*

Na koncu se spuščajo na oder vrste in vrste oblek delavcev, kar se zdi sicer nepotrebna, četudi ne moteča eksplicitna univerzalizacija sporočila.

Foto: **PG** Kraj